

Husk håndværket i reproduktionen

Foto: Merete Martin Jensen

DMS Dyrregistrering er en god støtte i reproduktionsarbejdet. Det glæder en dyrlæge med reproduktion som hovedarbejdsområde. Hun minder om, at teknologien ikke kan erstatte øjnene i stalden.

Godt nyt til dyrlæger, mælkeproducenter, inseminører og andre, der arbejder med reproduktion i malkekvægsbesætningerne. Omlægningen af reproduktionsområdet fra gl. Dyrregistrering til DMS Dyrregistrering er stort set på plads.

”Dermed udgør værktøjerne i DMS Dyrregistrering en stærk ryggrad som grundlag for reproduktionsarbejdet,” siger Søs Ancker, specialkonsulent i Team Sundhed, Velfærd og Reproduktion hos Videncentret for Landbrug, Kvæg.

Blandt de seneste tiltag nævner hun, at dyrlæger som forberedelse til reproduktionsbesøg nu skal trække listerne Reproudskrift køer og Reproudskrift kvier i DMS Dyrregistrering.

Unikt system

Line Fruergaard-Roed, dyrlæge med reproduktion som hovedarbejdsområde, glæder sig over styrkelsen og videreudviklingen af et system, hun i forvejen anså som unikt for dansk landbrug.

”Det øger dansk landbrugs forspring på området i forhold til vores nabolande,” konstaterer hun.

Ud over DMS Dyrregistrering nærstuderer hun bedriftens kliniske registreringer i it-systemet Veterinær Produktionsrådgivning før staldbesøg.

”Det er stærke værktøjer, der kan forbedre reproduktionen og afsløre skjulte årsager til, at reproduktionen ikke kører som ønsket. Men en vurdering af køerne i deres miljø kan ikke undværes,” siger Line Fruergaard-Roed og nævner en besætning, hvis ringe reproduktion viste sig at bunde i ringe klovsundhed.

”40 pct. af dyrene var halte. Derfor sprang de ikke, selv om de var i brunst,” siger hun.

Overså brunsttegn

Trods stærke it-værktøjer opfordrer Line Fruergaard-Roed til, at man bevarer håndværket i arbejdet med reproduktion i stedet for kun at satse på teknologi. Det sidste gjorde en landmand, som hun besøger med jævne mellemrum.

”Han havde indstillet aktivitetsmåleren, så den stod for lavt. Derfor fik han en alt for høj insemineringsprocent og havde for mange omløbere. En anden brugte GPS til at spore én bestemt ko blandt sine 500 dyr. Han fandt koen, men overså både brunsttegn og sygdomstegn hos de andre dyr, fordi han var fokuseret på GPS'en,” siger Line Fruergaard-Roed.

Hun råder til at kombinere de teknologiske registreringer med observationer af dyrene.

”Desværre er nogle landmænd kommet væk fra de gamle dyder med at se efter brunsttegn ved fx malkning, hvor brunstige køer holder mælken tilbage trods fyldt yver. Det er et typisk tegn på brunst. Det samme gælder, at dyrene springer på hinanden, ingenting æder og virrer med ørerne. At se efter den slags brunsttegn er gedigent håndværk,” fastslår Line Fruergaard-Roed og kalder reproduktion en fælles opgave på bedriften.

”Landmanden er forpligtet til at træne de unge ansatte, som ofte ikke har baggrund i landbruget, i reproduktion,” siger Line Fruergaard-Roed. Hos VFL, Kvæg er Søs Ancker enig.

”Reproduktion kræver stram styring i det daglige. På den enkelte bedrift skal man være enige om, hvilke kriterier, der skal være opfyldt, for at det udløser en inseminering af dyret,” siger Søs Ancker.

For at blive bedre til den ’håndværksmæssige’ del anbefaler hun, at man ser dvd’en ’Bliv bedre til at observere brunst’ på Landbrugsinfo > Kvæg >

Fortsættes side 2 ...

Se ’European Agricultural Fund for Rural Development’ (EAFRD)

Daglig styring er nødvendig

God reproduktion forudsætter daglig styring. Til det arbejde anbefaler Søs Ancker, specialkonsulent hos VFL, Kvæg, at alle køer og kvier skal have en ’reproduktionsmæssig forklaring’ for sig selv. Dyrene skal være enten:

- Drægtige
- Kortere fra kælvning end målet for ’start inseminering’
- Kortere fra inseminering end besættningens mål for, hvor mange dage der må gå til drægtighedsundersøgelse
- Taget hånd om via fx en forundersøgelse.

Udskrifter slettes i gl. Dyrregistrering

Programmet DMS Dyrregistrering erstatter i det næste års tid gl. Dyrregistrering. Efter 10. december kan man i gl. Dyrregistrering ikke længere udskrive:

- Reproduktionsopgørelse
- Reproudskrift, køer
- Reproudskrift, kvier.

Kom godt i gang med DMS

Har man ikke adgang til DMS Dyrregistrering – eller har man ikke taget programmet i brug, kan man kontakte DLBR IT’s kundecenter ved ringe til tlf. 7015 5015 eller skrive til support@dlbr.dk

“Vi sparer masser af tid”

RYK's drægtighedstest via ydelseskontrollens mælkeprøver benyttes af godt 400 landmænd. En af dem roser metoden for at spare ham megen tid.

RYK's drægtighedstest af køer via ydelseskontrollens mælkeprøver er noget, der rykker. Det siger Hans Peter Hornbjerg, indehaver af Tinghøjgaard ved Aars.

“Metoden har en sikkerhed på over 95 pct. og sparer os for en masse tid. Vi er fri for at skulle rundt i stalden og have fat i køerne, binde dem, have en arm ind i dem, slippe dem fri og gøre rent efter hvert enkelt dyr. Sådan et tjek tager cirka fem minutter pr. ko. Vi drægtighedsundersøger 150 dyr hver måned, så det kan helt klart betale sig at teste via ydelseskontrollen,” siger Hans Peter Hornbjerg og tilføjer:

“Man kan nærmest gange tidsbesparelsen med to, fordi vi drægtighedstester to gange hhv. 35 og 100 dage efter inseminering. Der kan være risiko for fosterdød inden for den periode.”

Hans Peter Hornbjerg er en af de godt 400 landmænd, som drægtighedstester via ydelseskontrollens mælkeprøver.

Et tilbud, som RYK har haft på programmet i godt et år, og som i oktober i år blev brugt til lidt over 10.000 drægtighedstest.

På lige fod

Hos RYK påpeger direktør Niels Henning Nielsen, at testresultater via mælkeprøver indgår i Kvægdata-basen og alle styringslister på lige fod med manuelle drægtighedsundersøgelser.

“Det betyder, at dyr ikke bliver testet unødvendigt. Men for at kunne bruge metoden må der selvfølgelig ikke være problemer med koidentifikationen under ydelseskontrol,” fastslår Niels Henning Nielsen.

Ifølge ham lader en landmand typisk inseminøren lave drægtighedsundersøgelser en eller to gange mellem ydelseskontrollerne. Dertil kommer så den automatiske drægtighedstest ved kontrollen.

“På den måde får man tjekket drægtigheder to eller tre gange månedligt. Fordelen er, at man ved kontrollen automatisk får samlet op på dyr uden drægtighedsoplysninger og uden at skulle sortere dem fra,” siger Niels Henning Nielsen.

/Henrik Lomholt Rasmussen

...fortsat fra forsiden

Reproduktion under Informationsmateriale og opfordrer til at supplere med brugen af ‘Kritiske målepunkter’ i DMS Dyreregistrering.

“Her kan man følge, om der foretages insemineringer nok på ugebasis, og om nogle dyr mangler at blive drægtighedsundersøgt. Listerne Repro-fokus køer og Repro-fokus kvier er en moderne version af ‘Ikke påbeg.’ / påbeg. dyr’. De giver overblik over dyr, der skal brunstobserveres, og man kan nemt sortere listen, fx efter dyrenummer med et ‘klik’ på overskriften. Med ‘forventede kælvninger’ bevarer man overblikket over dyr, som skal kælve de kommende måneder,” siger Søs Ancker.

Økonomi i god reproduktion

Både hun og dyrlæge Line Fruergaard-Roed har erfaring for fordelene ved at opprioritere brunstobservation i besætningerne.

“Den bør man afsætte ca. 10 minutter til dagligt. Gå en tur i stalden uden fx at bruge mobiltelefonen eller skrabe ud i sengebåsene, men hav kun fokus på dyrenes adfærd. Det har fået nogle besætningsinsemineringsprocent til at stige 8-10 pct.,” siger Line Fruergaard-Roed.

Insemineringsprocenten er kun en del af en god reproduktion, påpeger Søs Ancker.

“Reproduktionseffektiviteten (insemineringsprocent gange drægtighedsprocent, red.) har stor økonomisk betydning. Tjek derfor, om reproduktionsresultaterne er tilfredsstillende ved hjælp af Reproudskrift køer og Reproudskrift kvier i DMS Dyreregistrering, og brug tjeklister og faktablade fra ‘ReproManagement – sund fornuft’ (Landbrugsinfo > Kvæg > Reproduktion), når der skal fejlfindes i besætningerne,” siger hun.

/Henrik Lomholt Rasmussen

Testresultater via mælkeprøver indgår i Kvægdata-basen og alle styringslister på lige fod med manuelle drægtighedsundersøgelser. Foto: Kirsten Marstal.

Drægtighedstest

Drægtighedstest kan ske ved automatisk udpegning af alle køer mere end 35 dage efter inseminering (ændres snart til 28 dage) og igen 100 dage efter inseminering i et selvvalgt interval, og dermed kun drægtighedstest én gang før goldning med udsættermarkering (kode 60) manuelt via DMS Dyreregistrering.

Prisen er 375 kr. pr. besætning i årsabonnement for automatisk test plus 15 kr. pr. prøve. Vil man selv udpege sine dyr til test, koster en prøve 22 kr. Læs mere på: www.vfl.dk/RYK

tema | reproduktion

Støt inseminøren

Ekstra oplysninger til inseminøren om køernes brunst eller mangel på samme øger værdien af hans arbejde ifølge en landmand ved Hobro.

Skriv iagttagelser om dyrenes brunst ned og gå i detaljer om sagen, når du taler med inseminøren. Sådan lyder rådet fra Jens Hostrup Pedersen, indehaver af Grøndalsgård ved Hobro.

“Vi har vænnet os til at sætte ord på, hvad inseminøren gerne vil vide. Det letter arbejdet for ham, hvis han ved, at der er noget særligt at bemærke om de enkelte dyr. Det kan fx være en ko, som ikke er kommet i gang efter kælvning,” siger Jens Hostrup Pedersen, der hverken bruger aktivitetsmåler eller *Heatime*.

“Vi har en god fodermester, som er meget opmærksom på dyrenes adfærd og tegn på brunst. Ser han, at en ko er i brunst, inden den skal løbes, skriver han det på et whiteboard, som hænger i tankrummet. Det er vigtigt at skrive den slags op, for ellers kan man ikke huske det, når inseminøren eller dyrlægen kommer på besøg,” siger Jens Hostrup Pedersen.

Baggrunden for den øgede kommunikation kom i stand på et møde mellem Jens Hostrup Pedersen, en inseminør fra VikingDanmark og dyrlæge Line Fruergaard-Roed.

Hun opfordrer desuden til, at man giver inseminøren plads og ro til sit arbejde.

“Fx skal han ikke stå og inseminere midt i en flok køer, som slikker ham i nakken og bider i hans kittel. Derfor bør man lukke de dyr, han skal arbejde med, ind i en separat boks eller sørge for at holde de andre dyr væk. På den måde skaber man basis for et bedre resultat,” siger Line Fruergaard-Roed.

/Henrik Lomholt Rasmussen

Salmonellakurven fortsætter nedad

Udviklingen mod salmonellafrit kvægbrug går godt. Der sker dog stadig nysmitte. Sørg derfor altid for at blodprøve dyr ved indkøb.

På regionsmøderne i oktober gav flere mælkeproducenter udtryk for usikkerhed om, hvorvidt det nu også kan lade sig gøre for dansk kvægbrug at blive salmonellafrit frem til 2016 – især fordi der stadig kommer nysmittede besætninger til. Men faktisk går det godt. I forhold til sidste år på samme tidspunkt er antallet af salmonellasmittede, mælkeleverende besætninger faldet fra 8,4 pct. til 6,7 pct.

Ifølge dyrlæge Rita Fjellvik, Videncentret for Landbrug, Kvæg er det dog korrekt, at der fortsat er besætninger, der skifter til salmonellaniveau 2.

”Det man skal være opmærksom på er, at tidligere smittede besætninger har øget risiko for nysmitte i op til tre år. Derfor er det vigtigt at fortsætte de gode smittebeskyttende rutiner – også selvom man har saneret besætningen fri og er kommet i niveau 1,” forklarer Rita Fjellvik.

Hun tilføjer, at det også er vigtigt at holde øje med, at kalvene bliver ved med at være smittefri.

Tag blodprøver ved indkøb

I saneringsarbejdet er det både vigtigt at stoppe smittespredningen internt i besætningen og at undgå smitte mellem besætninger. Derfor anbefaler Rita Fjellvik at blodprøve dyrene for salmonella ved indkøb.

”Selvom sælgerbesætningen er i niveau 1, har den måske kun været det i kort tid. Derfor kan der fortsat godt være enkelte smittede dyr i besætningen, der under stress fx ved flytning, foderskift osv. kan begynde at udskille bakterier,” forklarer Rita Fjellvik. Hun understreger samtidig, at smitte udefra ikke kun sker ved indkøb af dyr.

”Sørg for at gennemgå alle forhold og rutiner, hvor besætningen har kontakt til omverdenen, for at vurdere, om der kan være tale om en smittrisiko,” lyder dyrlægens anbefalinger.

VFL, Kvægs salmonella-ekspertgruppe tilbyder rådgivning ved sanering. Tilbuddet kan være en hjælp for både nysmittede besætninger og for dem, der har været i niveau 2 i flere år. Kontakt Rita Fjellvik på tlf. 8740 8701 eller e-mail: rfd@vfl.dk.

/Kirsten Marstal

Brev om dødeligheden i besætningen

Om kort tid modtager alle kvægbrugere brev med tal for ko- og kalvedødeligheden på bedriften.

I de kommende uger sender VFL, Kvæg igen brev ud til samtlige kvægbrugere om bedriftens ko- og kalvedødelighed samt tallene på landsplan. Det betyder, at man kan sammenligne bedriftens tal med landsgennemsnittet, de bedste og dårligste – og tage stilling til, om man finder besættningens tal acceptable.

Få hjælp til at sænke dødeligheden

Hvis man vurderer, at dødeligheden i besætningen er for høj, kan man få specialrådgivning til at reducere den. Sammen med brevet kommer nemlig også en liste over de rådgivere, som har særlig stor indsigt i de komplekse sammenhænge, som kan være årsag til høj besættingsdødelighed – og særlig indsigt i at løse problemerne. Det er rådgivere, som gennem et toårigt forløb har arbejdet intensivt med netop dette område.

I Landbrug & Fødevarer, Kvægs Strategi 2018 er målet at sænke kodødeligheden til 3,5 pct. og kalvedødeligheden til 5,5 pct. I øjeblikket er tallene hhv. 5,1 og 7,2 pct.

/Kirsten Marstal

Inseminører rustet til at øge smittebeskyttelsen

200 VikingDanmark-inseminører har styrket deres praktiske og teoretiske viden om smittebeskyttelse.

”Det er et vigtigt skridt i samarbejdet om at mindske risikoen for smitteoverførsel mellem besætninger.” Sådan siger Leif Frederiksen, én af de 200 inseminører, som på initiativ af deres arbejdsgiver VikingDanmark i efteråret har fået styrket deres viden om smittebeskyttelse på kurser ledet af dyrlæge Line Fruergaard-Roed.

”Det er vigtigt at blive klædt bedre på og få genopfrisket sin viden på området. Fx overraskede det mig, at spyt fra en ko, der har slikket på ens tøj, udgør en stor risiko for smitteoverførsel. Kurset gør os bedre til at tale med landmændene om, hvordan vi i fællesskab kan forhindre, at vi slæber smitte med fra den ene besætning til den anden. Smittebeskyttelse handler om samarbejde mellem alle parter – ikke om at slå hinanden i hovedet,” siger Leif Frederiksen.

Let adgang

Han opfordrer de landmænd, som ikke allerede har gjort det, til at etablere en let tilgængelig adgang til gæster og servicepersonale med omklædningsfaciliteter med rene kitler og støvler.

”Man skal kunne komme tørskoet dertil fra sin bil uden fx at skulle gå gennem noget smad-

Lars Kloster, afdelingsleder i VikingDanmark, anbefaler, at man som landmand selv tester muligheden for at komme tørskoet fra en bil og ind i staldens omklædningsrum på en smattet regnvejrsdag. Foto: Ivan Bom Rasmussen/VikingDanmark.

der, som kan indeholde smitsomme bakterier fra dyr, der har gået det samme sted. Desuden skal vi kunne klæde om, inden vi går ind i selve stalden,” siger Leif Frederiksen og giver bud på, hvordan inseminørerne kan yde deres praktiske bidrag til smittebeskyttelse.

”Fx er jeg begyndt at bakke bilen hen til den eksterne indgang hos en landmand, så jeg kan stå ud på et fast underlag af beton i stedet for at skulle stå ud på et løst underlag og gå rundt om bilen. Smittebeskyttelse handler ofte om sund fornuft,” fastslår Leif Frederiksen.

Top 3

Dyrlæge og kursusleder Line Fruergaard-Roed er enig og nævner smittebeskyttelsens top 3.

”Alle eksterne besøgende skal kunne skifte om til støvler og kittel. Tydelig skiltning på bedriften skal gøre det klart, hvor man går ind; det letter desuden adgangen for afløsere. Og så skal man kunne vaske støvler med varmt vand, børste og sæbe, så man virkelig kommer i bund. En afskyllning med koldt vand fjerner ikke meget skidt,” siger Line Fruergaard-Roed.

Hun kalder VikingDanmarks tiltag til at sende virksomhedens inseminører på kursus for ”et stærkt signal”. Det glæder VikingDanmarks afdelingsleder i Rødding, Lars Kloster.

”Vi tager smittebeskyttelse seriøst og er åbne for dialog med landmændene. Fx kan vores inseminører gemme landmænds ønsker på deres PDA og registrere dem i Kvægdatabasen. Det kan være med til at skabe en fælles standard for smittebeskyttelse,” siger Lars Kloster.

Siden 1. januar har VikingDanmark forlangt støvle- og tøjskift i besætninger med salmonella niveau 2 og mycoplasma.

/Henrik Lomholt Rasmussen

Kernemajs med propionsyre sparer proteinfoder

Tildeling af crimpet majs i foderationen kan hæve proteinprocenten op til 0,2 pct. Det giver en væsentlig besparelse på proteinfoderet. Men crimpning kræver en god varm sommer.

På Kjeldgaard ved Spjald har køerne de seneste uger fået ændret på menuen. Deres ejer Ole Stampe har taget hul på dette års høst af kernemajs, som er blevet valset og tilsat propionsyre – og dermed blevet til crimpet majs. Crimpningen hæver majsens AAT-niveau, og det betyder, at Ole Kjeldgaard kan spare proteinfoder. Han har taget 150 kg valset byg ud af rationen pr. ko og halveret rationen af sojaskrå til 100 kg.

Og kørerne har taget godt imod foderændringen.

”De æder nøjagtigt ligeså godt som før,” fortæller han.

Kræver fuldmodne kerner

Ole Kjeldgaard er ikke den eneste mælkeproducent, som har valgt at lave crimpet majs af dette års høst. Det skyldes, at sommeren 2014 var så varm, at kernerne blev færdigudviklede. Ifølge kvægrådgiver Martin Mikkelsen, Vestjysk Landboforening, er fuldmodne kerner en betingelse for at benytte metoden.

”Majsvarmeenhederne skal op på over ca. 2.600, så det er ikke alle år, som er egnet til kernemajs. Men i år har været rekordår med majsvarmeenheder på ca. 2.800, så det har været helt perfekt,” fortæller han. Ifølge rådgiveren er det svært at påvirke proteinprocenten i almindelig fodring. Men med crimpning kan den påvirkes med op til 0,20

Kørerne har taget godt imod foderændringen med crimpet majs, fortæller Ole Kjeldgaard. Foto: Peter Hvid.

pct. Det skyldes, at AAT-niveauet i kolbemajs/helsæd er 95 g, mens kernemajs ligger på 110.

Stor besparelse

Det højere AAT-niveau giver en betydelig gevinst, fordi man kan reducere proteinfoder som fx sojaskrå. Fremstillingsprisen for kernemajs er ganske vist højere end for korn, men kørerne kvitterer, ifølge Martin Mikkelsen, godt for en god kernemajs.

”I 2010 foretog jeg en beregning, der viste en fortjeneste på 500 kr. pr. ko – og det var på et tidspunkt, hvor mælkeprisen var lavere end nu,” fortæller Martin Mikkelsen.

Han tror, at der kan hentes en endnu større fortjeneste. Beregningen fra 2010 er baseret på en fodring med 3,5-4 kg tørstof crimpet majs pr. ko. I år vil Martin Mikkelsen, sammen med en række bedrifter, undersøge, hvor meget man kan reducere denne mængde og alligevel påvirke proteinprocenten i foderet.

”Nu prøver vi at se, om vi kan nøjes med 2 kg, så mængden af crimpet majs strækker sig over dobbelt så lang tid,” lyder det fra rådgiveren.

Beregninger fra Grovfoderskolen viser en fremstillingspris for kernemajs hos Ole Stampe på 1,39 kr. pr. foderenhed med et udbytte på 9.500 FEN pr. ha. Kirsten Marstal

Valg til L&F, Kvægs bestyrelse

Fire medlemmer skal vælges på kvægkongressen 2015. Opstil din favoritkandidat nu.

KvægKongres 2015 finder sted 23. og 24. februar. På kongressens første dag er der valg til L&F, Kvægs bestyrelse, hvor der skal vælges fire medlemmer fra landboforeningerne. L&F repræsenteres med i alt syv medlemmer i L&F, Kvægs bestyrelse: fem fra landboforeningerne og to fra familielandbrugsforeningerne. Sidstnævnte har valgt deres to bestyrelsesmedlemmer i forbindelse med Familielandbrugets årsmøde i september: Egon Schmidt og Doris Nissen.

L&F repræsenteres direkte med et medlem fra primærbestyrelsen, som udpeges på et møde i december.

Deadline er 2. februar

Da det er landboforeningernes pladser, der skal vælges, er det kun medlemmer af disse foreninger, der kan stille op såvel som stemme.

Som kandidat skal man være aktivt medlem, være mælke- eller oksekødsproducent, være valgt til et kvægbrugsudvalg og/eller til en bestyrelse i en landøkonomisk forening samt have fem stillere.

Kandidatopstillingen skal indeholde: Navn, adresse, telefon og e-mail, oplysning om, hvilken bestyrelse og/eller kvægbrugsudvalg pågældende kandidat sidder i samt fem stillere.

Opstillingsedlen kan hentes på kongressens hjemmeside: www.kvaegkongres.dk eller kontakt Maria Heby for at få den tilsendt.

Kandidaterne skal meldes ind til Maria Heby på mhe@lf.dk senest 2. februar 2015.

/Maria Heby

Tjek frostsikringen

Det er nu, du skal huske at tjekke din frostsikring i stalden.

Selv om efteråret har været utrolig mildt, kan vi få minusgrader og frost i løbet af nogle få dage. Derfor er det vigtigt lige at tjekke, om frostsikringen af staldens drikkevandsforsyning er i

orden. Der skal nemlig kun nogle få minusgrader til, før de drikkekar, der står mest udsat i stalden, fryser – med ødelagte ventiler til følge.

Det samme gælder eventuel gulvvarme i AMS-rum og andre servicerum. Få tjekket om termostaterne virker, så der kan lukes op for

Vores Mælk®
- en ren fornøjelse

varmen, hvis behovet viser sig.

Endelig bør du også finde el-varmeblæserne til robotterne frem og give dem et ekstra tjek. De var jo ikke i brug sidste år, så derfor var det måske en god ide, at se, om de stadig fungerer.

/Helge Kromann